

**POSTANOWIENIE Z DNIA 8 CZERWCA 2004 R.
WK 12/04**

Wynikające z treści art. 657 § 1 k.p.k. oraz art. 672a k.p.k. uprawnienie Naczelnego Prokuratora Wojskowego do wniesienia kasacji przewidzianej w art. 521 k.p.k. przysługuje mu jedynie w tych sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych, w których zgodnie z treścią art. 657 § 2 k.p.k., właściwymi do pełnienia funkcji prokuratora oraz oskarżyciela publicznego są prokuratorzy wojskowi. Nie odnosi się ono zatem do tych spraw, podlegających orzecznictwu sądów wojskowych, w których na podstawie przepisu szczególnego, a mianowicie art. 45 ust. 2 ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, do pełnienia wymienionych funkcji powołani są wyłącznie prokuratorzy IPN.

Przewodniczący: sędzia SN E. Matwijów.

Sędziowie SN: W. Bluś (sprawozdawca), M. Buliński.

Prokurator Naczelnej Prokuratury Wojskowej: ppłk J. Żak.

Sąd Najwyższy w sprawie płk. w st. spocz. Tadeusza N., wobec którego umorzono postępowanie karne o przestępstwa określone w art. 231 § 1 k.k. w zw. z art. 189 § 2 k.k. w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, ustosunkowując się w Izbie Wojskowej na rozprawie w dniu 8 czerwca 2004 r. do kasacji wniesionej przez Naczelnego Prokuratora Wojskowego od wyroku Wojskowego Sądu Okręgowego w W. z dnia 3 grudnia 2003 r., zmieniającego wyrok Wojskowego Sądu Garnizonowego w W. z dnia 18 kwietnia 2003 r.,

na podstawie art. 531 § 1 k.p.k. p o z o s t a w i ł tę kasację bez rozpoznania (...).

Uzasadnienie:

Wojskowy Sąd Garnizonowy w W. wyrokiem z dnia 18 kwietnia 2003 r., uznał płk. w st. spocz. Tadeusza N. za winnego popełnienia przestępstwa określonego w art. 231 § 1 k.k. w zb. z art. 189 § 2 k.k. w zw. z art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1998 r. o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu (Dz.U. Nr 155, poz. 1016 ze zm.).

Apelacje od tego orzeczenia złożyli oskarżony i jego obrońca oraz, na niekorzyść, oskarżyciel publiczny – prokurator Oddziałowej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu w P.

Obrońca i sam oskarżony kwestionowali winę i wnosili o uniewinnienie, zaś prokurator zarzucił wyrokowi sądu pierwszej instancji obrazę prawa materialnego, a mianowicie art. 11 § 2 k.k. poprzez pominięcie w kwalifikacji prawnej czynu przypisanego oskarżonemu wymienionego wyżej przepisu i domagał się zmiany zaskarżonego wyroku przez uzupełnienie o ten przepis kwalifikacji prawnej czynu przypisanego oskarżonemu.

Wyrokiem Wojskowego Sądu Okręgowego w W. z dnia 3 grudnia 2003 r.

uchylono zaskarżony wyrok Wojskowego Sądu Garnizonowego w W. i na podstawie art. 17 § 1 pkt 10 zd. 1 k.p.k. umorzono postępowanie karne wobec płk. w st. spocz. Tadeusza N., uznając że w stosunku do wyżej wymienionego nie uzyskano zgody sądu dyscyplinarnego na ściganie oskarżonego, bowiem chroni go immunitet sędziowski.

Na podstawie art. 521 k.p.k. w zw. z art. 657 § 1 k.p.k. i w zw. z art. 672a k.p.k., kasację od tego orzeczenia na niekorzyść wniósł Zastępca Prokuratora Generalnego Naczelny Prokurator Wojskowy i zarzucił wyrokowi sądu odwoławczego mające istotny wpływ na treść wyroku rażące naruszenie prawa karnego procesowego, tj. art. 17 § 1 pkt 10 zd. 1 k.p.k., polegające na przyjęciu przez sąd drugiej instancji, że w niniejszej sprawie z uwagi na immunitet sędziowski przysługujący oskarżonemu konieczne było uzyskanie zgody Sądu Dyscyplinarnego dla Sędziów Sądów Wojskowych na jego ściganie karne, co w konsekwencji doprowadziło do uchylecia wyroku sądu pierwszej instancji, na podstawie art. 439 § 1 pkt 9 k.p.k. i umorzenia postępowania wobec oskarżonego na podstawie art. 17 § 1 pkt 10 k.p.k., podczas gdy do pociągnięcia do odpowiedzialności karnej oskarżonego nie była wymagana zgoda sądu dyscyplinarnego, bowiem nie posiadał on immunitetu sędziowskiego. Podnosząc tak sformułowany zarzut skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Wojskowemu Sądowi Okręgowemu w W. do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

W odpowiedzi na kasację obrońca oskarżonego wniósł o oddalenie kasacji.

W toku rozprawy przed Sądem Najwyższym prokurator Naczelnej Prokuratury Wojskowej podtrzymał zarzuty i wnioski zawarte w skardze kasacyjnej, zaś obrońca wniósł o oddalenie kasacji.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przed przystąpieniem do rozpoznania skargi kasacyjnej Sąd Najwyższy jest obowiązany na mocy art. 531 § 1 k.p.k. zbadać między innymi czy odpowiada ona wymogom przewidzianym w art. 530 § 2 k.p.k., a w razie negatywnego ustalenia – pozostawić ją bez rozpoznania. Zgodnie z treścią ostatnio wymienionego przepisu pozostawienie kasacji bez rozpoznania następuje jeżeli zachodzą okoliczności, o których mowa w art. 120 § 2 k.p.k. lub w art. 429 § 1 k.p.k. albo gdy kasację oparto na innych powodach niż wskazane w art. 523 § 1 k.p.k. W sprawie jest oczywiste, że Naczelny Prokurator Wojskowy nie był wzywany do uzupełnienia braków formalnych pisma procesowego, dlatego też nie można mówić o istnieniu przesłanki określonej w art. 120 § 2 k.p.k. Analizując treść kasacji nie sposób również zasadnie twierdzić, że została ona oparta na innych powodach niż wskazane w art. 523 § 1 k.p.k. Pozostaje zatem do sprawdzenia czy nie zachodzi któraś z okoliczności wymienionych w art. 429 § 1 k.p.k., a w szczególności czy Naczelny Prokurator Wojskowy był uprawniony do wniesienia w tej sprawie kasacji, o której mowa w art. 521 k.p.k., bowiem jest to sprawa podlegająca wyjątkowym regułom postępowania ze względu na charakter czynu zarzuconego oskarżonemu (art. 2 ust. 1 ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej ...).

Nie ulega wątpliwości, że gdyby brać pod uwagę tylko stosowne przepisy Kodeksu postępowania karnego, w brzmieniu nadanym nowelą z dnia 10 stycznia 2003 r. (Dz.U. Nr 17, poz. 155), to uprawnienia Naczelnego Prokuratora Wojskowego do wniesienia w tej sprawie kasacji nie można by zakwestionować. Zgodnie bowiem z treścią art. 657 § 1 k.p.k., jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, w sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych Naczelnemu Prokuratorowi Wojskowemu przysługują między innymi uprawnienia procesowe

Prokuratora Generalnego (a zatem i uprawnienie przewidziane w art. 521 k.p.k.), a w myśl art. 672a k.p.k. kasację, o której mowa w art. 521 k.p.k., do Izby Wojskowej Sądu Najwyższego może wnieść również Naczelny Prokurator Wojskowy. Z żadnego przepisu Kodeksu postępowania karnego nie wynika zaś, by pod jakimkolwiek względem ograniczał on to uprawnienie Naczelnego Prokuratora Wojskowego, co jest zrozumiałe, gdyż według tego kodeksu zakres właściwości prokuratury wojskowej, w ramach której przecież działa Naczelny Prokurator Wojskowy, pokrywa się w całości z zakresem jurysdykcji sądów wojskowych. Wszak w sprawach karnych podlegających orzecznictwu sądów wojskowych, zgodnie z treścią art. 657 § 2 i 3 k.p.k., pełnienie funkcji prokuratora oraz oskarżyciela publicznego należy wyłącznie do prokuratora wojskowego.

Rzecz jednak w tym, że przy sprawdzaniu uprawnienia Naczelnego Prokuratora Wojskowego do wniesienia wspomnianej kasacji w tej sprawie, nie można brać pod uwagę tylko stosownych przepisów Kodeksu postępowania karnego, gdyż jest to sprawa o czyn zaliczany do przestępstw, o których mowa w art. 1 pkt 1 lit. a ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej (...), a do postępowania w takich sprawach mają zastosowanie w pierwszej kolejności przepisy specjalne tej ustawy. Jeden z tych przepisów, mianowicie art. 45 ust. 2, w brzmieniu nadanym nowelą z dnia 9 kwietnia 1999 r. (Dz.U. Nr 38, poz. 360), pełnienie funkcji prokuratora oraz oskarżyciela publicznego w sprawach objętych tą ustawą powierza wyłącznie prokuratorowi IPN – i tu uwaga (cyt.): „także w sprawach, które podlegają orzecznictwu sądów wojskowych”. Tak więc przepis ten tworzy wyjątek od zasady określonej między innymi w art. 657 § 2 i 3 k.p.k., bowiem sprawa o czyn zaliczony do przestępstw określonych w art. 1 pkt 1 lit. a ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej (...) a popełniony przez żołnierza podlega wprawdzie orzecznictwu sądów wojskowych, chociażby sprawca został zwolniony z czynnej służby wojskowej (art. 12 pkt 1 lit. a i pkt 2 przep. wpraw. k.p.k.), ale nie pozostaje w zakresie właściwości prokuratury wojskowej (z wyjątkiem oczywiście sytuacji przejściowych przewidzianych w art. 2 noweli, gdy sprawa wszczęta przed wejściem w życie owej ustawy nie została przejęta przez prokuratora IPN, w których ten konkretny wypadek się nie mieści (por. postanowienia SN z dnia 1 czerwca 1999 r., WZP 2/99, OSNKW 1999, z. 9–10, poz. 65 wraz z aprobusującą glosą S.M. Przyjemskiego, PiP 1999, nr 12, s. 114–117).

Skoro zatem sprawy o czyny zaliczone do przestępstw wymienionych w art. 1 pkt 1 lit. a ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej (...), a podlegające orzecznictwu sądów wojskowych, nie pozostają jednak w zakresie właściwości prokuratury wojskowej, to trzeba przyjąć, że nie pozostają też w tym zakresie odpowiadającej jej właściwości Naczelnego Prokuratora Wojskowego. Wszelkie uprawnienia procesowe Naczelnego Prokuratora Wojskowego (a więc zgodnie z treścią art. 657 § 1 k.p.k. nie tylko uprawnienia tego rodzaju przysługujące Prokuratorowi Generalnemu, ale również prokuratorowi apelacyjnemu) są przecież – co jest oczywiste – pochodną jego ustawowych funkcji ustrojowych, a te generalnie rzecz ujmując, jak wynika z ustawy z dnia 20 czerwca 1985 r. o prokuraturze (Dz.U. 2002 r. Nr 21, poz. 206 ze zm.), sprowadzają się do kierowania działalnością wojskowych jednostek organizacyjnych prokuratury (art. 12 ust. 2 ustawy o prokuraturze) oraz spełniania roli przełożonego wszystkich prokuratorów tych jednostek (art. 17 ust. 8a tej ustawy).

Zważywszy na powyższe nie do przyjęcia jest przeto stanowisko, by Naczelny Prokurator Wojskowy miał legitymację do korzystania ze swoich uprawnień

procesowych w sprawach o czyny wymienione w art. 1 pkt 1 lit. a ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej (...), które podlegają wprawdzie orzecznictwu sądów wojskowych, ale pozostają poza zakresem właściwości kierowanej przez niego prokuratury wojskowej. Nie rodzi zastrzeżeń stwierdzenie, iż w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym przez prokuratora IPN, w sprawie podlegającej orzecznictwu sądów wojskowych, Naczelny Prokurator Wojskowy nie może, z powołaniem się na unormowania zawarte w art. 657 § 1 k.p.k., korzystać ani z uprawnień prokuratora apelacyjnego, np. wnioskować o przedłużenie stosowania tymczasowego aresztowania w wypadku określonym w art. 263 § 4 k.p.k., ani z uprawnień Prokuratora Generalnego, np. uchylić prawomocne postanowienie o umorzeniu postępowania w wypadku przewidzianym w art. 328 k.p.k. Podobnie, nie nasuwa zastrzeżeń konstatacja, że z powołaniem się na unormowanie zawarte w cytowanym już art. 657 § 1 k.p.k., Naczelny Prokurator Wojskowy nie może ingerować w wykonywanie przez prokuratora IPN funkcji oskarżyciela publicznego w postępowaniu sądowym toczącym się przed sądami wojskowymi zarówno w pierwszej, jak i drugiej instancji, a nawet przed Izbą Wojskową Sądu Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym (co znajduje dodatkowe wsparcie w treści art. 45 ust. 9 i art. 47 ust. 1 ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej (...)). Zatem, żadne racje prawne nie uzasadniają wybiórczego uznania, że Naczelny Prokurator Wojskowy może w takiej sprawie wnieść kasację, o której mowa w art. 521 k.p.k. Wprost przeciwnie, dopuszczenie tej możliwości godziłoby w jedną z podstawowych zasad demokratycznego państwa prawnego (por. art. 7 w zw. z art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej).

Należy w tym miejscu zauważyć, że zgodnie z treścią art. 1 ustawy o prokuraturze, prokuraturę stanowią Prokurator Generalny i podlegli mu prokuratorzy oraz prokuratorzy Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. W ramach jednej prokuratury mamy zatem do czynienia z trzema różnymi jednostkami organizacyjnymi, które – jak wynika z dalszych przepisów tej ustawy i ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej (...) – działają autonomicznie, każda w innym obszarze właściwości i pod innym bezpośrednim kierownictwem, a łączy je tylko wspólny organ naczelny, którym jest Prokurator Generalny. Charakterystyczne jest, że według rządowego uzasadnienia projektu ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej (...), przedstawionego Sejmowi przez ówczesnego ministra J. Pałubickiego, do utworzenia jednostki organizacyjnej prokuratury złożonej z prokuratorów IPN, doszło w wyniku potrzeby powołania „swoistej wyodrębnionej prokuratury”, a to przede wszystkim dlatego, że „problemy, systemy organizacyjne, które będą badane, nie są znane dzisiejszym prokuratorom” (patrz: <http://Ks.sejm.gov.pl:8009/kad3/015/30152188.htm>), czyli tylko funkcjonującym wtedy prokuratorom powszechnym i wojskowym. W rezultacie, szczególnego zaakcentowania wymaga w tym wypadku fakt, że pomiędzy Zastępcą Prokuratora Generalnego Naczelnym Prokuratorem Wojskowym, kierującym wojskowymi jednostkami organizacyjnymi prokuratury w obszarze ich właściwości (art. 12 ust. ustawy o prokuraturze) a Zastępcą Prokuratora Generalnego Dyrektorem Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, kierującym działalnością prokuratorów IPN w wyznaczonym im ustawowo obszarze działania (art. 19 ust. 4 i art. 47 ust. 1) ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej (...), nie istnieje żaden stosunek zależności służbowej, ani w jedną ani w drugą stronę. Nawet więc w sytuacji, w której sprawy z obszaru działalności prokuratorów IPN podlegają właściwości sądów

wojskowych, Naczelny Prokurator Wojskowy nie może działać zamiast Dyrektora Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu. Wprawdzie Dyrektor Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, w odróżnieniu od Naczelnego Prokuratora Wojskowego, nie ma ustawowego uprawnienia do wniesienia kasacji przewidzianej w art. 521 k.p.k. (por. postanowienie SN z dnia 23 maja 2003 r., WZ 11/03, OSNKW 2003, z. 7–8, poz. 68), ale kasację taką, także w sprawach należących do właściwości Instytutu Pamięci Narodowej, a podlegających orzecznictwu sądów wojskowych, może przecież wnieść Prokurator Generalny, jak również Rzecznik Praw Obywatelskich.

Reasumując należy stwierdzić, że wynikające z treści art. 657 § 1 k.p.k. oraz art. 672a k.p.k. uprawnienie Naczelnego Prokuratora Wojskowego do wniesienia kasacji przewidzianej w art. 521 k.p.k. przysługuje mu jedynie w tych sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych, w których zgodnie z treścią art. 657 § 2 k.p.k., właściwymi do pełnienia funkcji prokuratora oraz oskarżyciela publicznego są prokuratorzy wojskowi. Nie odnosi się ono zatem do tych spraw podlegających orzecznictwu sądów wojskowych, w których na podstawie przepisu szczególnego, a mianowicie art. 45 ust. 2 ustawy o Instytucie Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, do pełnienia wymienionych funkcji powołani są wyłącznie prokuratorzy IPN.

Z tych powodów Sąd Najwyższy postanowił jak na wstępie.